

Stenbrott

Sten har brutits under lång tid och på många platser i Sverige. Den svenska berggrundens variation har skapat goda förutsättningar för brytning, bl a granit, gnejs, kalksten och sandsten. Stenbrott utgör främst dagbrott, till skillnad mot malmbrott som främst bedrivs under marknivån i gruvor.

Stenbrytningen sker med liknande metoder som vid malmbrytning. Vid stenbrytning bryts främst block som ofta har bearbetats på annan plats än vid stenbrotten. I Hjortsjö, söder om Rydaholm har gnejs eller "svart granit" brutits i industriell skala sedan 1800-talet. Produktionen har varit inriktad till grundstenar för bostadshus och ekonomibyggnader.

Stenbrytning var tidigare även inriktad till grindstolpar som då markerade gränser för gårdsenheter eller för att markera ägo gränser mellan fastigheter, byar och hänader. På platser där graniten eller sandstenen i bergsgrunden var av bra kvalitet förekom även brytning av kvarnsten. Under industrialiseringen började brytningen i större skal inriktas till industribyggnader och gatusten. Råvaran bearbetades till färdiga produkter och används bl a som konstruktionsdelar i byggnader eller markanläggningar.

Före industrialiseringen och på 1900-talets första hälft skedde stenbrotten ofta manuellt. Det var en arbetskrävande metod, att bryta och att transportera stenen. Arbetet var tungt och farligt, det var inte ovanligt med förslitningsskador och arbetsplatsolyckor. Då verksamheten främst var koncentrerad till platsen för råvaran fanns det begränsade möjligheter att utöva produktion i större skala.

På platser efter stenbrott kan man påträffa rester av grindstolpar och kvarnstenar. Ämnena blev antingen kvar på platsen i väntan på vidare transport eller lämnades kvar på grund av skador. I Hjortsjö finns flera större ytor efter stenbrott, numera delvis vattenfyllda.